

ENT
2620

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 39

1 oktober 1979

No. 10

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

INHOUD: P. KANAAR, Notities over Nederlandse Histeridae (Coleoptera) (p. 145). — JAN TIMMER, Naamlijst van de in Nederland voorkomende soorten dazen (Diptera, Tabanidae) (p. 148). — J. P. VAN LITH, Notes on palaeartic Psenini IX-XIII (Hymenoptera, Sphecidae) (p. 150). — FER WILLEMSE, *Stenobothrus (Stenobothrodes) clavatus* spec. nov. from Greece (Orthoptera, Acrididae) (p. 154). — F. A. BINK, Methods for mounting Aleyrodidae specimens (p. 158). — Literatuur (p. 147, 149: G. L. VAN EYNDHOVEN; p. 147, 160: W. N. ELLIS). — Korte mededelingen (p. 153: Personalia, V. S. VAN DER GOOT; p. 157: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek).

Notities over Nederlandse Histeridae (Coleoptera)

door

P. KANAAR

ABSTRACT. — Notes on Dutch Histeridae (Coleoptera). First record is given for the Netherlands of *Margarinotus (Ptomister) terricola* (Germar) and *Atholus (Euatholus) praetermissus* (Peyron). The earlier record for the Netherlands of *Atholus (Euatholus) corvinus* (Germar) is based on misidentification of *A. praetermissus*.

In dit artikel worden enige faunistische en andere bijzonderheden over Nederlandse Histeriden gegeven. Voor de namen, die wellicht soms vreemd zullen lijken, verwijs ik naar de naamlijst (Kanaar, 1979) waarin de nieuwe namen met hun vertrouwde synoniemen zijn vermeld.

Margarinotus (Ptomister) terricola (Germar). Van deze soort werd op 3 mei 1962 door de heer Y. Jongema in Welsrijp (Fr.) één exemplaar gevonden in een mesthoop. Dit is de eerste vondst van deze zeldzame Histeride in Nederland. De soort heeft een groot verspreidingsgebied in Europa en Siberië en wordt gewoonlijk onder stenen aangetroffen. Bij oppervlakkige beschouwing zou hij voor een *Hister unicolor* Linnaeus gehouden kunnen worden, maar *M. terricola* heeft een buitenste subhumeraalstreep en diepe uithollingen voor de sprietknotsen, in tegenstelling tot *H. unicolor*. Bovendien heeft hij een slankere lichaamsvorm.

Saprinus rugifer (Paykull) (*quadristriatus* (Thunberg)). Van deze noordelijke soort werd op 4 mei 1971 door de heer Y. Jongema langs de Maas bij Mook (L.) een mannelijk exemplaar gevangen op een dode kat. Voor zover mij bekend is dit de tweede vondst in Nederland. Langs de Oostzee wordt hij gevonden onder aanspoelsel op het strand; ook zou hij nogal eens aangetroffen worden in de nesten van oeverzwaluwen. Het is niet bekend of zich bij de vindplaats in Mook oeverzwaluwkolonies bevonden. Het zou de moeite waard zijn in het noorden en oosten van ons land in de buurt van oeverzwaluwnesten vangpotten met vogelaas (bijv. slachtafval van kippen) uit te zetten, om te zien of *S. rugifer* vaker voorkomt.

Atholus (Euatholus) praetermissus (Peyron). In materiaal van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden werden 7 kleine exemplaren van deze soort aangetroffen, die tijdens een excursie op 7 mei 1949 in „De Slufter” op Texel waren gevangen. Dit is de eerste melding voor Nederland. Alle exemplaren hebben een in lengte variërend stuk buitenste subhumeraalstreep ter hoogte van de schouderbult. Dit komt soms ook bij Zuid Europese exemplaren voor. In oud

ongedetermineerd materiaal afkomstig uit de collectie-Fokker werd nog een exemplaar gevonden met het etiket „Z.zee” (= Zierikzee, de woonplaats van Fokker). De datum is onleesbaar, maar het dier moet omstreeks de eeuwwisseling zijn gevangen. Deze vondst was aanleiding tot een nadere beschouwing van het *Atholus*-materiaal in de collectie-Everts. Daarbij bleek, dat alle exemplaren die als *Atholus corvinus* (Germar) waren gedetermineerd, in feite tot andere soorten behoorden. De exemplaren uit Dieren (1 ex., leg. Leesberg), Zierikzee (3 ex., leg. Fokker) en Bergen op Zoom (1 ex., leg. Heylaerts) zijn in werkelijkheid *Atholus (Euatholus) praetermissus* (Peyron); het exemplaar uit Epen (L.) (leg. Van Roon) is een *Hister bissexstriatus* Fabricius. Van de vindplaats Maastricht, die ook door Everts in zijn boek wordt vermeld, is geen exemplaar in de collectie-Everts voorhanden. Zolang het tegendeel niet is bewezen, moet *A. corvinus* beschouwd worden als een niet-Nederlandse soort.

Het verspreidingsgebied van *A. praetermissus* strekt zich over het grootste deel van Europa tot ver in Siberië uit, maar overal schijnt de soort zeldzaam te zijn. Witzgall (1971) geeft aan dat hij halofiel is. Dit klopt wel voor de meeste Nederlandse vindplaatsen, maar Dieren vormt hierop een uitzondering. Auzat (1924) vermeldt, dat de soort te vinden is onder rottende vis op de zee-duinen. In een voetnoot drukt hij een mededeling van Puel af, die in vertaling luidt: „Insekt, dat overvloedig voorkomt in de kustmoerassen (het leeft waarschijnlijk alleen daar). In juni en juli, wanneer het water in de moerassen zich terugtrekt, wandelt het op de wegen die door deze moerassen lopen, maar vooral houdt het zich verborgen onder de hopen kruiden, riet en allerhande plantaardig materiaal dat men op deze wegen vindt. Samenvattend: Het heeft een terrein nodig dat vochtig of modderig is, nooit ver van het water”. Verzamelaars die in de gelegenheid zijn regelmatig op schorren en andere slijkerige buitendijkse terreinen te verzamelen doen er goed aan naar deze soort uit te kijken, of eventueel vangpotten met visafval in deze terreinen uit te zetten. Wellicht is de soort minder zeldzaam dan wordt aangegeven.

Margarinotus (Paralister) purpurascens (Herbst) var. *strioliger* Reichardt. In een grote serie *M. purpurascens*, afkomstig van het Biologisch Station te Wijster (Dr.), werden vier exemplaren aangetroffen met een fijne buitenste lateraalstreep op het halsschild. De lengte van deze streep varieert van een zeer kort stukje tot circa de helft van de lengte van het halsschild. Door deze extra streep kan men bij het determineren gemakkelijk tot het subgenus *Ptomister* Houlbert & Monnot concluderen. Deze afwijking werd door Reichardt in 1921 beschreven op grond van Russisch materiaal, en door hem de variëteit *strioliger* genoemd. Een extra buitenste lateraalstreep ziet men soms ook bij andere soorten van het subgenus *Paralister* Bickhardt. Als men hier niet op bedacht is komt men gemakkelijk tot een foutieve determinatie.

Platysoma (P.) compressum (Herbst). In de collectie-Hellinga bevinden zich twee exemplaren van deze soort met twee tandjes aan de buitenrand van de achterschenen, in plaats van één. Ze werden op 16 en 17 juni 1962 in Apeldoorn gevangen. Door deze afwijking komt men bij het determineren gemakkelijk foutief uit op *Platysoma (Eurylistera) minor* (Rossi). Deze laatste heeft echter een veel sterker gewelfde lichaamsvorm dan *P. compressum*. Dit is weer een illustratie van de variabiliteit van vele soorten, die het nodig maakt de determinatie door vergelijking met een referentie-collectie te verifiëren (Kanaar 1979).

Margarinotus (Ptomister) striola (Sahlberg) heeft volgens Kryzhanovskij (1976) twee ondersoorten, die zich alleen onderscheiden door verschillen in de bouw van de mannelijke genitalia. *M. striola striola* komt voor in Noord-Zweden, Finland en de noordelijke delen van Rusland en Siberië; de ondersoort *M. striola succicola* (Thomson) komt voor in Zuid-Skandinavië, de zuidelijke delen van Rusland en in het grootste deel van Europa. Waarschijnlijk komt in ons land alleen de ondersoort *succicola* voor. Dit zal door het bestuderen van de genitalia nader onderzocht moeten worden.

DANKBETUIGING

Ik dank de volgende personen heel hartelijk voor de bereidwilligheid, waarmee ze mij toestonden het Histeriden-materiaal in de onder hun beheer staande verzamelingen te bestuderen, alsmede voor het afstaan van exemplaren voor mijn collectie: Y. Jongema (Wijster), Dr. P. J.

den Boer (Biologisch Station Wijster), J. Krikken (Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden) en W. Hellinga (Nuenen).

LITERATUUR

- Auzat, V., 1916-1937. Histeridae gallo-rhénans. *Miscnea ent.*, 24-40: 3-162, fig. 1-177.
- Everts, E., 1903. *De schildvleugelige insecten van Nederland en het aangrenzend gebied*. 1 (19), Familie Histeridae, 447-463, fig. 38-40. Nijhoff, 's-Gravenhage.
- Kanaar, P., 1979. Naamlijst van de in Nederland en het omliggende gebied voorkomende Histeridae. *Ent. Ber., Amst.* 39: 23-26.
- , 1979. Praktische wenken voor de studie van de Histeridae. *Ent. Ber., Amst.* 39: 35-40.
- Kryzhanovskij, O. L., 1976. Zhuki nadsemejstva Histeroidea. — *Fauna SSSR* 5 (4): 1-436, fig. 1-865. (Kevers van de Superfamilie Histeroidea. Russisch).
- Reichardt, A. N., 1921. *Faunae Petropolitanae Catalogus* 2, nr. 4: Histeridae, 3-45. (Russisch).
- Witzgall, K., 1971. Familienreihe Histeroidea. — *Die Käfer Mitteleuropas* (H. Freude, K. W. Harde en G. A. Lohse eds.) 3: 156-189, tekstfig. Goecke & Evers, Krefeld.

Irenestraat 8, 2351 GL Leiderdorp.

ENDOCRINOLOGIE (J. Lever & J. de Wilde, eds) 1978 pp. 298. Index 10 kolommen. ISBN 90-220-0663-8; Pudoc, Centrum voor Landbouwpublicaties en Landbouwdocumentatie (Postbus 4, 6700 AA Wageningen). Prijs (paperback) f 28,50.

In maart 1977 werd door de Biologische Raad een symposium over endocrinologie georganiseerd en de tekst van de voordrachten is nu, in de intussen welbekende uitvoering van de „Biologische Raad Reeks” als goedkope en aantrekkelijke paperback door het Pudoc uitgebracht.

Het boekje bevat de tekst van dertien voordrachten. Daarnaast is er een omvangrijk register en een verklarende woordenlijst. Zonder de overige bijdragen tekort te willen doen noem ik de entomologisch rechtstreeks belangrijke bijdragen: een voordracht van A. M. Th. Beenackers over de functie van hormonen bij ontwikkeling en stofwisseling van insecten, een van J. de Wilde over de hormonale invloed op voortplanting en milieurelaties van insecten en tenslotte van G. B. Staal over hormonen en insectenbestrijding. — W. N. Ellis.

VAN BRONSWIJK, J. E. M. H., RIJNTJES, R. H., GARBEN, A. F. M., VOS, H.; 1979. DE TEKEN (IXODIDA) VAN DE BENELUX-LANDEN. Wetenschappelijke Mededelingen van de K.N.N.V. 131: 1-36. Prijs (ook voor leden N.E.V.) f 3,50; niet-ledenprijs f 4,20. Porto inbegrepen. Bestellen door overschrijving op postgiro 13028 t.n.v. Bureau K.N.N.V., HoogwoudNH, met vermelding van het gewenste.

Wederom een nummer van de W.M., waar wij blij mee mogen zijn, ditmaal van de groep van Utrechtse parasitologen. Over de teken is bij menigeen niet veel meer bekend dan dat zij af en toe op mens en huisdier voorkomen, en dat ze daar zeer hinderlijk zijn. In dit boekje worden alle echte Benelux-teken, alsmede enige toevallige soorten behandeld met tal van duidelijke afbeeldingen en vele gegevens over o.a. biologie, veterinaire en medische belang. Tabellen voor larven, nimfen, ♀♀ en ♂♂ vergemakkelijken de determinatie.

Een goede reden om wat beter op deze dieren te gaan letten en ze eens goed te bekijken in plaats van ze meteen te vernietigen. Aldus kunnen wij tot een beter verspreidingsbeeld komen, want veel is nog onbekend. Zo ken ik *Ixodes hexagonus* ook van Noord-Holland en *Argas reflexus* van de duiven ook van Amsterdam.

Een goede raad: Meldt uw gegevens aan de auteurs, Catharijnesingel 101, 3511 GV Utrecht. — G. L. van Eindhoven.